

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Politologie – politologie

Roman Míčka

**Michael Novak a Patrick Buchanan
jako významní představitelé
současného
amerického politického katolicismu**

Michael Novak and Patrick Buchanan
as Major Representatives
of Contemporary
American Political Catholicism

TEZE

K DISERTAČNÍ PRÁCI

vedoucí práce – prof. PhDr. Pavel Barša, M.A., Ph.D.

2014

1. Cíle disertační práce

Cílem disertační práce je se provést komparací politického myšlení dvou výrazných představitelů současných podob amerického politického katolicismu – neokonzervativce Michaela Novaka a paleokonzervativce Patricka J. Buchanana. V práci je provedena redukce na pět tématických okruhů a z nich vyplývajících výzkumných otázek:

- Jak Novak a Buchanan hodnotí demokratický politický systém, k jakým politicko-filosofickým pozicím v oblasti teorie demokracie se blíží a jak interpretují genezi, současný stav a perspektivu amerického politického uspořádání a co vyplývá ze srovnání jejich ideových pozic?
- Jak Novak a Buchanan uchopují ekonomické otázky, jaké zastávají ekonomické názory v kontextu debaty současných ekonomických teorií a co vyplývá ze srovnání jejich ideových pozic?
- Jak Novak a Buchanan chápou zahraniční politiku a roli USA ve světě, jak lze vyhodnotit jejich pozice v kontextu teorií mezinárodních vztahů a co vyplývá ze srovnání jejich ideových pozic?
- Jak Novak a Buchanan chápou roli náboženství v politice, roli katolicismu v rámci plurality náboženství a roli katolicismu v USA, jakým způsobem jejich ideový profil ovlivňuje jejich náboženská orientace, co vyplývá ze srovnání jejich náboženských pozic?
- Do jakých názorových proudů v rámci širokého poudu konzervatismu náleží Novak a Buchanan, jakým způsobem a s jakým vlivem přispívají do debaty o podstatě konzervatismu?

Komparativní části práce předchází kapitoly uvádějící do kontextu amerického katolicismu a jeho politických souvislostí, dále pak i stručné představení obou autorů z hlediska jejich ideového vývoje, politických aktivit a publikační činnosti. K dosažení cíle práce a k zodpovězení výzkumných otázek využíváme metodu obsahové analýzy díla obou autorů, dále metodu komparace jejich ideových pozic a taktéž metodu analýzy textů a idejí obou autorů v komparaci s dalšími významnými autory v určených oblastech a v kontextu etablovaných politických teorií.

Dalším širším cílem disertační práce je pokusit se obhájit a zdůvodnit legitimitu užití pojmu americký „politický katolicismus“, který není v kontextu americké politické scény obvykle, oproti evropskému kontextu, používán a etablován. Součástí širšího záměru práce je taktéž představit dějinný kontext amerického katolicismu v jeho rozličných variacích, zejména co se

týče vztahu k politické sféře a americkému politickému náboženství. Důraz je kladen obzvláště na konzervativní proudy amerického politického katolicismu, v nichž právě myšlení Michaela Novaka a Patricka J. Buchanana považujeme za určitým způsobem reprezentativní – představují krajní póly, mezi nimiž probíhají klíčové debaty o povaze vztahu a směřování konzervativním katolicismem inspirované politiky.

2. Struktura disertační práce

Disertační práce je rozdělena do sedmi kapitol:

1. Katolicismus v USA a jeho politické souvislosti
2. Život, dílo a proměny myšlení Novaka a Buchanana
3. Postoje Novaka a Buchanana k demokracii a americkému politickému systému
4. Novak a Buchanan o ekonomických otázkách
5. Novak a Buchanan o zahraniční politice
6. Novak a Buchanan o náboženství, katolicismu a sociálnímu učení církve
7. Novak a Buchanan – spor o podstatu konzervatismu

První kapitola uvádí do tématu vztahu politiky a náboženství v USA a do kontextu debaty o pojmu amerického politického náboženství, zabývá se dějinným kontextem amerického katolicismu a rozličností jeho politických forem, usiluje o definici pojmu „amerického politického katolicismu“ na základě analogií z evropského kontextu. Dále se zaměřuje na konzervativní proudy amerického politického katolicismu a jejich variace, zejména na katolický neokonzervatismus a paleokonzervatismus. Druhá kapitola představuje život, dílo a proměny myšlení Novaka a Buchanana, zkoumá jejich ideový vývoj v čase, prezentuje a systematizuje jejich dílo.

Následné kapitoly (3–7), věnované jednotlivým tématickým okruhům, v nichž provádíme komparaci Novaka a Buchanana – jsou strukturovány do části uvádějící do kontextu konzervativních postojů v dané oblasti, části prezentující nejprve Novakovy a následně Buchananovy postoje a názory, které jsou vpsledku srovnány a vyhodnoceny v kontextu s dalšími významnými autory v určených oblastech a v kontextu etablovaných politických teorií.

Určitým vybočením ze struktury práce jsou kapitoly 3.3.1. *Buchananův rasismus a antisemitismus* a 5.3.1. *Buchananova „alternativní historie“*, které se nad rámec určeného postupu nadstandarně věnují dvěma specifickým a vysoce kontroverzním otázkám spojovaným s Buchananem a které nebylo možné plně integrovat do jednotlivých kapitol.

Podobně i kapitoly 7.5. *Novakův a Buchananův konzervatismus v širším ideologickém a politicko-filosofickém kontextu* a 7.6. *Americké občanské náboženství a možnosti realistického konzervatismu* přesahují rámec prosté komparace a vyhodnocení pohledů mezi Novakem a Buchananem. Usilují o obhájení legitimacy konzervativních postojů v kontextu soudobých ideologických a politicko-filosofických trendů a o vymezení žádoucího vyváženého vztahu mezi politikou a náboženstvím v podobě „realistického konzervatismu“.

3. Závěry disertační práce

Legitimita pojmu „americký politický katolicismus“

Pojem politického katolicismu je možné užívat v určitém širším a přeneseném slova smyslu jako jakoukoli formu interakce mezi katolicismem a politikou. Jde o pojem, který dokáže ve své obecnosti postihnout všechny institucionální, ideové, kulturní a náboženské aspekty souvislosti s politikou, ať již jsou ze strany institucionálních struktur katolické církve aktivně podporovány, nebo jsou autonomním vyjádřením těch, kteří se k takové inspiraci jen hlásí, nebo jsou s ní tradičním způsobem spojeni. Můžeme jej užít jako označení pro jakoukoli politickou aktivitu či politický koncept nositele, který je přímo či nepřímo s katolicismem jako institucionalizovaným náboženstvím spojen, přičemž toto označení je v širokém slova smyslu legitimní i pro případ extrémních variant.

Novak a Buchanan o demokracii a americkému politickému systému

Pokud jde o politický systém demokracie, Novak a Buchanan kladou shodně důraz na náboženský a morální rozměr demokracie – zejména amerického politického projektu. Zatímco Novak vyjadřuje radikální optimismus ve věci perspektivy globální shody na základních hodnotách a akceptace demokratických principů, Buchanan je skeptický ke snadné aplikaci principů demokracie v zemích, v nichž k tomu nejsou náboženské a kulturní předpoklady. Oba je možné, vzhledem k důrazům na spojení demokracie s morálními a náboženskými ctnostmi, považovat za stoupence a pokračovatele tradice amerického republikanismu, ovšem ve dvou různých odstínech – Novaka v jeho „liberální“ verzi,

Buchanana pak ve verzi „populistické“. Buchanan svým důrazem na etnicitu a národní identitu ve spojení s americkou ideou odmítá morální univerzalizmus americké ideje, chápe USA jako „křesťanský národ“. Americký politický projekt je v jeho pojetí úzce etnicky a kulturně spojen s generacemi původních amerických přistěhovalců, kteří vybudovali historicky mimořádný politický a kulturní projekt. Novakova koncepce má však celkově blíže k pluralistickým koncepcím demokracie – přestože klade důraz na důležitost křesťanských hodnot, nespojuje politický systém USA přímo s ideou „křesťanského národa“, je zastáncem silné občanské společnosti podpořené svobodnou ekonomikou a samosprávou. Pro Buchanana naproti tomu nemá pluralitní demokratický systém valnou hodnotu, pokud není v souladu s jeho hodnotovou koncepcí, což naznačuje kupříkladu určitou sounáležitost s Vladimírem Putinem a jeho nábožensko-nacionalistickou rétorikou.

Novak a Buchan o ekonomických otázkách

Oba autoři mají svými krajními pohledy na ekonomiku silný vliv na debatu o charakteru a směřování současného liberálního kapitalismu v rámci široce pojatého katolického sociálního myšlení. Novak proslul svou kulturní a morální podporou kapitalismu a jeho postřehy jsou široce akceptovány a recipovány v širokém okruhu konzervativního a libertariánského spektra. Buchanan je v duchu paleokonzervatismu k mezinárodnímu liberálnímu kapitalismu kritický, je naopak obhájcem ekonomického protekcionismu, navrhuje celní ochranu vůči importu zboží ze zahraničí a chce tak bránit zejména trh pracovních míst a udržení zaměstnanosti amerického obyvatelstva. Svobodný trh a kapitalismus podporuje pouze v rámci národního státu. Kromě toho, že nalézá ohlasy a podporu mezi tradicionalistickými konzervativci, paleokonzervativci a extrémní pravíci, jeho názory konvergují (podobně jako v otázce zahraniční politiky USA) s extrémním levicovým spektrem a některými typy socialismu a antiglobalismu. Co se týče americké sociální politiky, v některých aspektech ji Novak i Buchanan shodně či obdobně kritizují (afirmativní akce, politika *Great society*), roli státu však vnímají jinak – zatímco Novak v souladu s neoliberálními koncepty požaduje rozvolnění sociální politiky a posílení odpovědnosti občanů, Buchanan vidí řešení pro americkou sociální politiku zejména v uzavření státu vůči globalizaci a mezinárodní obchodní výměně. Michael Novak je v kontextu širší debaty o mezinárodní politické ekonomii typickým představitelem ekonomického liberalismu, Patrick Buchanan pak proponentem ekonomického nacionalismu, dvou základních paradigmatických perspektiv – zatímco liberální politická ekonomie považuje ekonomiku za nadřazenou politice (státy jako aktéry ekonomických vztahů chápe jako nevýznamné), ekonomické vztahy za harmonické a

přispívající ke globálnímu blahobytu, nacionalistická (neomerkantilistická) pozice naproti tomu chápe ekonomiku jako podřízenou politice, národní státy jako klíčové aktéry, soutěžící o mocenskou pozici, a ekonomické vztahy za anarchické a konfliktní.

Novak a Buchanan o zahraniční politice

V oblasti zahraničně-politických názorů je Michael Novak zcela jednoznačným a dominantním představitelem neokonzervatismu – obhájí aktivistické šíření institucí svobody, demokracie a lidských práv, podporuje aktivní boj proti terorismu, včetně preventivních válek a zásahu v Iráku v roce 2003. Patrick Buchanan je paleokonzervativcem s příměsí „jacksonovského populismu“, který je specifickou formou amerického nacionalismu. Vyžaduje zcela neintervencionistickou zahraniční politiku USA a vyvážení z většiny spojeneckých závazků, odmítá jakoukoli vojenskou angažovanost USA, která by byla nad rámec přísně vymezených národních bezpečnostních zájmů. V tomto smyslu jsou oba představitelé spíše radikálních proudů v oblasti zahraniční politiky. Zatímco neokonzervatismus v éře G. W. Bushe dočasně ovládl zahraničněpolitickou agendu USA, paleokonzervatismus je jeho radikálním korektivem, bez většího vlivu na zahraniční politiku USA, podobně jako i jiné radikálně-izolacionistické pohledy, jakým je kupříkladu anarchismus Noama Chomského. Novakova neokonzervativní pozice je v tomto ohledu problematická, i když bychom mohli v jeho postojích (oproti pozicím tvrdých neokonzervativců, působících v prezidentské administrativě éry G. W. Bushe) nalézat prvky realismu a konceptu globálního pluralistického konsensu. Buchananova pozice, která je značně izolacionistická (ale ne tak „manicheistická“, jako kupříkladu pozice Chomského), je z hlediska debaty o perspektivách americké zahraniční politiky korektivní vůči „imperialistické“ praxi éry G. W. Bushe a lze ji považovat za součást širšího realistického konsensu konzervativní pravice a liberální levice.

Novak a Buchan o náboženství, katolicismu a sociálnímu učení církve

Michael Novak i Patrick Buchanan se silně identifikují s katolicismem v širokém slova smyslu, jejich společná konzervativní pozice znamená i obdobný či stejný náhled na mnohé morální a doktrinální otázky spojené s náboženstvím. Oba shodně považují křesťanství za základní určující a konstitutivní element západní civilizace, zejména pak projektu Spojených států amerických, a usilují o posílení role katolicismu v americkém prostředí. Oba tedy sdílejí základ v katolické tradici, která byla z hlediska identity a utváření kulturního a náboženského rámce Spojených států jako problematická a cizorodá, ale která se v širokém kulturním a

politickém kontextu v posledních několika desetiletích pevněji etablovala. Oba autoři jsou taktéž klíčovými představiteli široké konzervativní kulturně-politické a náboženské fronty v USA, jež představuje jednu ze stran tzv. *culture war* – boje o roli a zastoupení morálních a náboženských hodnot ve veřejném prostoru. Charakter kulturní války a představa zásadního sporu o hodnoty jsou v zásadě akceptovány jak palekonzervativci, tak i neokonzervativci, kteří ve většině jejích aspektů stojí na jedné straně proti sekularismu. V typických morálních otázkách, týkajících se lidského života (potrat, euthanasie, genetické experimenty apod.) či lidské sexuality a rodiny (odmítání relativizace institutu rodiny, prosazování práv homosexuálů, ženská práva apod.) jsou v zásadě zajedno.

Novak a Buchanan, navzdory společné zakotvenosti v katolické tradici, nabízejí v mnohém odlišné politické a ekonomické vize, a jsou tak typickými reprezentanty katolických ideových táborů, mezi nimiž je vedena zásadní zlomová linie související s vývojem světového katolicismu a jeho názorovými posuny v oblasti politické sféry. Výrazně se liší názory na směřování katolické církve a její role ve společnosti, i v hodnocení reform po II. vatikánském koncilu. Michael Novak v zásadě převzal dědictví koncilu a obecněji i teologických trendů, směřujících k uznání lidské svobody, demokracie a lidských práv. Tyto impulsy kreativně rozvinul a interpretoval v kontextu klasické liberální, v ekonomické oblasti až libertariánské tradice. Patrick Buchanan naproti tomu chápe posuny a trendy v rámci katolicismu jako problematické, z náboženského hlediska je spíše tradicionalistou, preferujícím podoby katolicismu v jeho podobě před koncilem. Oproti určitým evropským radikálním tradicionalistickým konzervativcům však vzhledem ke své zakotvenosti v americké politické kultuře nemá sklon oceňovat či preferovat silně autoritářské či klerofašistické pojetí společnosti.

Sociální nauka církve, která se z hledisek víry a morálky vyjadřuje k aktuálním sociálním a politickým otázkám, je ze strany Novaka a Buchanana chápána a interpretována zcela odlišným způsobem. Zatímco Novak aktivně svým dílem a působením vstupuje do sféry její interpretace a dokonce i formování, Buchanan ji do značné míry ve svém díle ignoruje, případně kritizuje. Novak velkou část svého díla staví na specifické interpretaci papežských sociálních encyklik a klade důraz na zásadní ideové posuny, směřující podle jeho názoru ke konvergenci s klasickou liberální tradicí, Buchanan vidí sociální nauku církve spíše jako výraz nepřijatelných liberalizačních tendencí v církvi po II. vatikánském koncilu.

Novak a Buchanan – spor o podstatu konzervatismu

Michael Novak a Patrick Buchanan jsou představitelé dvou silných konzervativních proudů, které mezi sebou vedou spor o podstatu konzervatismu. Současný americký konzervatismus je také do značné míry sporem o charakter důrazů mezi jednotlivými zásadami konzervatismu, o odkaz a interpretaci generace Otců zakladatelů a o náboženský rozměr amerického experimentu. Novak patří k významným představitelům neokonzervatismu – ideologického proudu, který se sám považuje za optimální syntézu konzervativních a liberálních hodnot. Svými konzervativními i liberálními oponenty je chápán jako ideový koncept, který představuje nebezpečnou ideologii s utopickými rysy, s příměsí radikalismu a přílišným uplatňováním role náboženství v politice. Buchanan je nejznámějším a nejaktivněji působícím představitelům konzervativního směru, který se obvykle nazývá paleokonzervatismem, čerpá z tradice klasického tradicionalistického konzervatismu, ovšem se silným nacionalistickým zabarvením a komplexním odmítnutím liberální ekonomiky.

V kontextu teorie univerzálního střetu liberalismu a konzervatismu stojí jak Novak, tak Buchanan, na straně „řádu Bytí“, avšak liší se mírou syntézy s „řádem percepcí“. Novak akceptoval širší škálu postojů a hodnot z tradice liberalismu, Buchanan kompromis s liberalismem nalézá v mnohem menší míře. K tomu je spor mezi nimi umocněn doplňkovou křížující dimenzí tradicionalita/radikalita, kde Novak představuje radikální pól, protože v duchu jím poznávaného morálního a hodnotového řádu klade důraz na revoluční společenskou změnu (konzervatismus s idealistickým akcentem), zatímco Buchanan představuje pól tradiční, jeho myšlení má spíše konzervující a defenzivní charakter (konzervatismus s realistickým akcentem, partikularismus).

Legitimita konzervativních postojů a vyvážený vztah mezi politikou a náboženstvím

Legitimita konzervativního postoje je předmětem politicko-filosofických debat a koncepcí. Ze strany rozličných forem liberalismu bývá zpochybňována s odkazem na nelegitimitu poznání, vycházející z premoderních autorit a předsudků. Konzervatismus i ve svých moderních a liberálních formách je však v různě odstupňované míře garantem hodnot a institucí přesahujících empirický řád percepcí, na který se orientují ideologie modernity. Svým důrazem na transcendentalitu lidské existence a morálního řádu je tak stálým korektivem ideologických ambic, orientovaných výhradně na redukováný pozemský osud člověka. Současné formy konzervatismu provedly rozličné fúze a kompromisy s liberalismem, nejsou přísně vázány na konkrétní formu politického řádu a je možné je nazvat formami „antropologického konzervatismu“, který není přímo spojen s konkrétním premoderním

politickým řádem, ale hledá zejména způsoby, jak uchovat a uplatnit hodnoty, které považuje za univerzální a nadčasově platné. Legitimitu podstatných hodnot (kupříkladu hodnota lidského života či lidské svobody, spojené s odpovědností vůči přesahujícímu morálnímu řádu) a norem, které je upravují, i přes dílčí uznání vyjednávacích a demokratických procedur vždy silnějším nebo slabším způsobem nalézá mimo empirický řád percepce – zejména ve zjeveném náboženství a Bohem garantovaném morálním řádu, chápe je tedy jako „nepolitizovatelné“. Zásadní otázkou tak samozřejmě i nadále zůstává, nakolik je možné klást morální nároky na formování společenského řádu a zákonodárství v kontextu současných pluralitních společností – na jedné straně je zde riziko agresivního sekularismu, na straně druhé hrozba náboženského fundamentalismu.

Za optimální vztah mezi náboženstvím a politikou můžeme dle typologie Philipa S. Gorského považovat model parity. Novak i Buchanan v rámci takové typologie rozhodně společně odmítají liberální sekularismus, tedy radikální oddělení náboženství a politiky, liší se však částečně ve věci distinkce mezi překrytím/splynutím politiky a náboženství. Buchanan je podle této typologie pro svůj nacionalismus, důraz na pojetí USA jako „křesťanského národa“, skepsi vůči pluralismu a poněkud manicheistické rozlišování identit, jednoznačným „náboženským nacionalistou“. Novak má naproti tomu, navzdory společnému konzervativnímu odmítání liberálního sekularismu, blíže k modelu amerického občanského náboženství (parita/překrytí) – klade zásadní důraz na sekularitu (oproti sekularismu), možnost univerzální shody na základních všelidských hodnotách, zároveň ale intenzivně vnímá nezbytnost uznání legitimacy plurality názorů na svět a pluralitu náboženství. Novak taktéž proti sekularismu hájí náboženský základ legitimacy USA, ovšem nespojuje americkou identitu s náboženstvím tak silným způsobem jako Buchanan.

V tomto kontextu zůstává otevřenou otázkou, zda není možné definovat (či rozpoznat) v rámci konzervatismu proud, pracovníě nazvaný „realistickým konzervatismem“, který by (podobně jako realistický liberalismus) kladl důraz na pluralismus a realismus praxe, neměl by tendenci ohrožovat politický řád intolerancí, partikularismem, fanatismem, radikální ambicí implementovat hodnoty a silné náboženské představy do sekularizované společnosti a do oblasti mezinárodních vztahů, zároveň by však nerezignoval na určité pojetí společného dobra, dobrého lidského života a hodnot, které s ohledem na své transcendentní zakotvení a částečné přijetí dědictví osvícenství považuje za univerzální a nadčasově platné. Nalézal by optimální „paritu“ a „překrytí“ náboženské a politické dimenze člověka. V tomto smyslu má Novak k „realistickému konzervatismu“ o něco blíže než Buchanan, i když je jeho neokonzervativní pozice vzhledem k výše uvedeným skutečnostem v mnoha aspektech

kritizovatelná. Lze jej považovat za v mnoha směrech sice radikálního, ale uznávaného a etablovaného proponenta široce pojaté katolické sociální tradice, který ke komplikované debatě přispívá kultivovaným způsobem, jeho pozice je pluralistická a nekonfrontační. Buchanan je kvůli svým názorům blízkým rasismu, svým partikularismem a nacionalismem, odmítáním principů svobodné tržní ekonomiky a odmítáním reforem II. vatikánského koncilu katolickému mainstreamu vzdálen, stojí na okraji jeho spektra a komplikované pluralitní debaty v rámci katolicismu se v zásadě neúčastní. Navzdory svým cenným podnětům, nastavujícím zrcadlo radikálním formám neokonzervatismu a kritizujícím riziko amerického imperialismu, je typickým představitelem rizikového populismu a náboženského nacionalismu. Po vzoru velkorysosti kardinála Avery Dullese jej můžeme taktéž chápat jako nezbytného „provokatéra“, který společně s jinými radikálními katolickými proudy může přispět k obohacení debaty a prevenci před rizikem ustrnutí na určitých postojích či trendech (kupříkladu před hrozbou přílišné liberalizace katolických postojů). Každopádně ačkoli Novak i Buchanan určitá klíčová témata akcentují a interpretují omezeným, nevyváženým a radikálním způsobem, jejich inspirační vliv na debatu v rámci křesťanského sociálního myšlení je značný a přispívá k vyjasňování perspektiv křesťansky orientovaného konzervativního myšlení. Výše uvedené zpřístupnění, analýza a kritika jejich myšlenkových konstrukcí a střetů může v alespoň částečně přispět k dalšímu poodhalení kontur a zákoutí amerického politického myšlení – a taktéž k nalézání a definování uměřené interakce politické a náboženské sféry.

Výběr použité literatury

Knihy:

- AHLSTROM, Sydney E. *A Religious History of the American People*. New Haven: Yale Univ. Press, 1972, ISBN 0-300-01762-6.
- ALLIT, Patrick. *The Conservatives: Ideas and Personalities in American History*. USA, New Haven: Yale University Press, 2009, ISBN 978-0-300-11894.
- ALLITT, Patrick. *Catholic Intellectuals and Conservative Politics in America, 1950–1985*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1993, ISBN 978-0801422959.
- BARŠA, Pavel a Ondřej CÍSAŘ. *Anarchie a řád ve světové politice. Kapitoly z teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-094-8.
- BARŠA, Pavel. *Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, ISBN 80-210-3114-X.
- BERGER, Peter L, Grace DAVIE a Effie FOKAS. *Religious America, Secular Europe? A Theme and Variations*. USA, Burlington: Ashgate Publ. C., 2008, ISBN 978-0-7546-6011-8.
- BUCHANAN, Patrick J. *A Republic, Not an Empire. Reclaiming America's Destiny*. (Orig. 1999) Washington, D.C.: Regnery Publishing, 2002, ISBN 0-89526-159-6.
- BUCHANAN, Patrick J. *Conservative Votes, Liberal Victories: Why the Right Has Failed*. Quadrangle: The New York Times Book Co., 1975, ISBN 0-8129-0582-2.
- BUCHANAN, Patrick J. *Day of Reckoning: How Hubris, Ideology, and Greed Are Tearing America Apart*. New York: St. Martin's Press, 2007, ISBN 978-0-312-37696-3.
- BUCHANAN, Patrick J. *Churchill, Hitler, and The Unnecessary War: How Britain Lost Its Empire and the West Lost the World*. New York: Crown Publishers, 2008, ISBN 978-0-307-40515-9.
- BUCHANAN, Patrick J. *Right from the Beginning*. Washington, D.C.: Regnery Gateway, 1990, ISBN 0-89526-745-4.
- BUCHANAN, Patrick J. *Smrt Západu. Jak vymírání obyvatel a invaze přistěhovalců ohrožují naši zemi a civilizaci*. Praha: Mladá fronta, 2004, ISBN 80-204-1103-8.
- BUCHANAN, Patrick J. *State of Emergency: The Third World Invasion and Conquest of America*. New York: St. Martin's Press, 2006, ISBN 978-0-312-36003-0.
- BUCHANAN, Patrick J. *Suicide of a Superpower: Will America Survive to 2025?* New York: St. Martin's Press, 2011, ISBN 978-0-312-57997-5.
- BUCHANAN, Patrick J. *The Great Betrayal. How American Sovereignty and Social Justice Are Being Sacrificed to the Gods of the Global Economy*. New York: Little, Brown, 1998, ISBN 0-316-11518-5.
- BUCHANAN, Patrick J. *The New Majority: President Nixon at Mid-Passage*. USA: The Girard Company, 1973, bez ISBN.
- BUCHANAN, Patrick J. *Where the Right Went Wrong. How Neoconservatives Subverted the Reagan Revolution and Hijacked the Bush Presidency*. New York: St. Martin's Griffin, 2004, ISBN 0-312-34116-4.
- CURRAN, Charles E. *Catholic Social Teaching, 1891-Present: A Historical, Theological, and Ethical Analysis*. Washington, D. C.: Georgetown University Press, 2002, ISBN 0-87840-881-9.
- CURRAN, Charles E. *Catholic Moral Theology in the United States*. Washington, D. C.: Georgetown University Press, 2008, ISBN 978-1-58901-196-0.
- DULLES, Avery. *Church and Society*. New York: Fordham University Press, 2008, ISBN 978-0-8232-2862-1.
- FIALA, Petr et al. *Český politický katolicismus, 1848-2005*. Brno: CDK, 2008, ISBN 978-807-3251-550.
- FIALA, Petr. *Katolicismus a politika. O politické dimenzi katolicismu v postmoderní době*. Brno: CDK, 1995, ISBN 80-859559-01-1.

FIALA, Petr. ed. *Křesťanské alternativy v politice*. Brno: CDK, 1997, ISBN 80-85959-20-8.

GENTILE, Emilio. *Politická náboženství. Mezi demokracií a totalitarismem*. Brno: CDK, 2008, ISBN 978-80-7325-153-6.

GERSON, Mark. *The Neoconservative Vision. From the Cold War to the Culture Wars*. USA: Lanham, Madison Books, 1997, ISBN 1-56833-100-2.

GILLIS, Chester *Roman Catholicism in America*. New York, Columbia University Press, 1999, ISBN 0-231-10871-0.

HANUŠ, Jiří. *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. Brno: CDK, 2005, ISBN 80-7325-036-5.

HERBERG, Will. *Protestant-Catholic-Jew. An Essay in American Religious Sociology*. Chicago: University of Chicago Press, 1960, ISBN 0-226-32734-5 (orig. 1955).

HEYER, Kristin E., Mark J. ROZELL a Michael A. GENOVESE. *Catholics and politics: the dynamic tension between faith and power*. Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2008, ISBN 978-1-58901-215-8, s 11–26.

HEYER, Kristin E. *Prophetic & Public: the Social Witness of U.S. Catholicism*. Washington, D. C.: Georgetown University Press, 2007, ISBN 978-1-58901-082-6.

HUNTINGTON, Samuel P. , *Kam kráčíš Ameriko? Krize americké identity*. Praha: Rybka Publishers, 2005, ISBN 80-86182-87-8.

HUNTINGTON, Samuel P. *Třetí vlna. Demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: CDK, 2008, ISBN 978-80-7325-156-7.

KIRK, Russel. *Konzervativní smýšlení*. Praha: Občanský institut, 2000, ISBN 80-86228-03-7.

KRASON, Stephen M. *Liberalism, Conservatism, and Catholicism: An Evaluation of Contemporary American Political Ideologies in Light of Catholic Social Teaching*. USA, KY, New Hope: St. Martin de Porres Lay Dominican Community, 1994, ISBN 0-9626257-6-0.

KRISTOL, Irving. *Reflections of a Neoconservative. Looking Back, Looking Ahead*. New York: Basic Books Inc., 1983, ISBN 0-465-06873-1.

LEVY, David J. *Politický řád. Filozofická antropologie, modernita a ideologická výzva*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, ISBN 80-901424-4-3.

MAREK, Pavel ed. *Teorie a praxe politického katolicismu 1870–2007*, Brno: CDK, 2008, ISBN 978-80-7325-152-9.

MARLIN, George. J. *The American Catholic Voter. 200 Years of Political Impact*. USA, Indiana: St. Augustine's Press, 2004, ISBN 1-58731-023-6.

MEYER, Frank S. a Roman JOCH. *Vzpouza proti revoluci dvacátého století*. Praha: Academia, 2003, ISBN 80-200-1092-0.

MÍČKA, Roman. *Michael Novak a jeho projekt teologie demokratického kapitalismu*. Brno: L. Marek, 2009, ISBN 978-80-87127-15-5.

NEUHAUS, Richard J. *The Catholic Moment. The Paradox of the Church in the Postmodern World*. San Francisco: Harper & Row Publishers, 1987, ISBN 0-06-066096-1.

Novak, Michael. *A Theology for Radical Politics*. New York: Herder and Herder, 1969, bez ISBN.

NOVAK, Michael. *Business as a Calling. Work and the Examined Life*. New York: The Free Press, 1996, ISBN 0-684-82748-4.

NOVAK, Michael. *Duch demokratického kapitalismu*. Praha: Občanský institut, 1992, ISBN 80-900-190-1-3.

NOVAK, Michael. *Filosofie svobody*. Praha: Vyšehrad, 1998, ISBN 80-7021-264-0.

NOVAK, Michael. *Is There a Third Way? Essays on the Changing Direction of Socialist Thought*. London: The IEA Health and Welfare Unit, 1998, ISBN 0-255 36438-5.

NOVAK, Michael. *Katolické sociální myšlení a liberální instituce*. Praha: ČKA, 1999, ISBN 80-85795-34-5.

NOVAK, Michael. *No One Sees God: The Dark Night of Atheists and Believers*. USA: Doubleday Religion, 2008, ISBN 0385526105.

- NOVAK, Michael. *On Cultivating Liberty. Reflections on Moral Ecology*. USA, Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers Inc., 1999, ISBN 0-8476-9405-4.
- NOVAK, Michael. *On Two Wings: Humble Faith and Common Sense at the American Founding*. San Francisco: Encounter Books, 2002, ISBN 1-893554-34-1.
- NOVAK, Michael. *The Catholic Ethic and the Spirit of Capitalism*. New York: The Free Press, 1993, ISBN 0-02-923235-X.
- NOVAK, Michael. *The Universal Hunger for Liberty. Why the Clash of Civilizations Is Not Inevitable*. New York: Basic Books, 2004, ISBN 0-465-05131-6.
- NOVAK, Michael. *Vyznání katolika*. Brno: CDK, 1995, ISBN 80-85959-00-3.
- NOVAK, Michael. *Washington's God: Religion, Liberty, and the Father of our Country*. New York: Basic Books, 2005, ISBN 978-0465051274.
- NOVAK, Michael. *Will it liberate? Questions about liberation theology*. USA, Lanham: Madison Books, 1991, ISBN 0-8191-8060-2.
- PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. Brno: CDK, 2008, ISBN 978-80-7325-167-3.
- PREISNER, Rio. *Americana. Zpráva o velmoci (I), (II)*. Praha: Atlantis, 1992, ISBN 80-7108-041-1.
- PRENDERGAST, William B. *The Catholic Voter in American Politics. The Passing of the Democratic Monolith*. Washington, D. C.: Georgetown University Press, 1999, ISBN 0-87840-724-3.
- PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin americké religiozity*. Praha: Vyšehrad, 2010, ISBN 978-80-7429-007-7.
- SCOTCHIE, Joseph. *Street Corner Conservative: Patrick J. Buchanan and His Times*. USA: Alexander Books, 2002, ISBN 978-1570901782.
- STANLEY, Timothy. *The Crusader: The Life and Tumultuous Times of Pat Buchanan*. New York: Thomas Dunne Books, 2012, ISBN 978-0312581749.
- TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe*. Praha: Academia, 2000, ISBN 80-200-0829-2.
- TRAPL, Miloš. *Politický katolicismus a Československá strana lidová*. Praha: SPN, 1990, bez ISBN.
- VOEGELIN, Eric. *Nová věda o politice*. Brno: CDK, 2000, ISBN 80-85959-67-4.
- WALD, Kenneth D. *Religion & Politics in the United States*. New York: St. Martin's Press, 1987, ISBN 0-312-67056-7.
- WEIGEL, George. *Catholicism and the Renewal of American Democracy*. New York: Paulist Press, 1989, ISBN 0-8091-3043-2, s. 24.

Články a statě:

- KOLÁŘ, Pavel. Geneze novodobého konzervatismu jako problém sociálních věd ve 20. století. *Sociologický časopis*. 1999, č. 4, ISSN 0038-0288, s. 375–395.
- LUX, Martin. Konzervativní myšlení v postmoderní době. *Sociologický časopis*. 1997, vol. 33, s. 273–288.
- MÍČKA, Roman. Kapitalismus – protestantská, nebo katolická etika? In: *Jan Kalvín: pět set let od narození: sborník textů*. Praha: CEP, 2009, č. 79, ISBN 978-808-6547-824, s. 91–101.
- MÍČKA, Roman. Katolická whigovská tradice podle Michaela Novaka. *Teologické studie*. 2004, č. 1, ISSN 1213-5917, s. 44–50.
- MÍČKA, Roman. Význam americké zkušenosti pro katolické sociální myšlení. *Universum – Revue České křesťanské akademie*. 2006, č. 3, ISSN 0862-8238, s. 19–24.

Internetové články:

BASILE, Anthony. Crucified Between Two Thieves: Catholic Social Teaching vs. Right and Left. [online]. orig. 1998, *Culture Wars magazine* [cit. 2012-03-30]. Dostupné z: http://www.culturewars.com/CultureWars/Archives/cw_jan98/crucified.html.

BELLAH, Robert N. Civil Religion in America. [online]. orig. 1967, *Journal of the American Academy of Arts and Sciences*. vol. 96, No. 1, pp. 1-21 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: http://www.robertbellah.com/articles_5.htm.

BUCHANAN, Patrick J. Is Putin One of Us? [online]. 2013 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://buchanan.org/blog/putin-one-us-6071>.

BUCHANAN, Patrick J. Pius XII and John Paul II. [online]. 2005 [cit. 2012-09-13]. Dostupné z: <http://www.theamericancause.org/a-pjb-050411-pope2.htm>.

BUCHANAN, Patrick J. The Cultural War for the Soul of America. [online]. 1992 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://buchanan.org/blog/the-cultural-war-for-the-soul-of-america-149>.

BUCHANAN, Patrick J. The Pope and Godless Capitalism. [online]. 2013 [cit. 2013-12-11]. Dostupné z: <http://buchanan.org/blog/the-pope-and-godless-capitalism-5550>.

BUCHANAN, Patrick J. Whose War? A neoconservative clique seeks to ensnare our country in a series of wars that are not in America's interest. *The American Conservative*. [online]. 2003 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.theamericanconservative.com/articles/whose-war/>.

CARROL, Warren H. In Memoriam: L. Brent Bozell. [online]. 1997 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: http://www.catholicsocialscientists.org/CSSR/Archival/1997/1997_323.pdf.

COBB, John B. Jr. *Against free trade: A meeting of opposites*. [online]. orig. 1998, CHRISTIAN CENTURY [cit. 2013-11-27]. Dostupné z: http://www.culturewars.com/CultureWars/Archives/cw_jan98/crucified.html.

GIBSON, David. Will Obama resurrect the Catholic left? [online]. 2009 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: <http://blog.beliefnet.com/pontifications/2009/06/will-obama-resurrect-the-catho.html>.

GILPIN, Robert. The Nature of Political Economy. [online]. 1987 [cit. 2013-11-27]. Dostupné z: http://people.reed.edu/~ahm/Courses/Reed-POL-372-2011-S3_IEP/Syllabus/EReadings/01.2/01.2.ArtJervis2005International281-297.pdf.

GORSKI, Philip S. Barack Obama and Civil Religion. [online]. 2008 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.yale.edu/ccr/gorski.pdf>.

HUNTINGTON, Samuel P. The United States (1975). In: CROZIER, Michael, Samuel P. HUNTINGTON a Joji WATANUKI. *The Crisis of Democracy*, s. 59–118. [online]. 1975 [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.trilateral.org/download/doc/crisis_of_democracy.pdf

KIRK, Russel. The Neoconservatives: An Endangered Species. [online]. 1988 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: <http://www.policyarchive.org/handle/10207/bitstreams/13324.pdf>.

KRISTOL, Irving. Americký konzervatismus 1945-1995. In: KRISTOL, Irving, a Norman PODHORETZ. *Chvála neokonzervatismu*. [online]. 1996 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/chvala-neokonzervatismu/>.

NOVAK, Michael. "Asymmetrical Warfare" & Just War. *National Review*. [online]. February 10, 2003, [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.nationalreview.com/articles/205864/asymmetrical-warfare-just-war/michael-novak>.

NOVAK, Michael. An Apology for Democratic Capitalism. *First Things*. [online]. January 2009 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <http://www.firstthings.com/article/2008/12/004-an-apology-for-democratic-capitalism-2>.

NOVAK, Michael. Global Liberty. Toward a foreign policy for democratic nations. *National Review*. [online]. January 20, 2005, [cit. 2005-05-01]. Dostupné z: <http://www.nationalreview.com/articles/213423/global-liberty/michael-novak>, česky též: NOVAK, Michael. Svoboda ve světě. Zahraniční politika demokratických zemí. Dostupné z: <http://glosy.info/texty/svoboda-ve-svete-zahranicni-politika-demokratickych-zemi/>.

NOVAK, Michael. Globalization With a Human Face. Three steps. *National Review*. [online]. May 26, 2004, [cit. 2013-08-07]. Dostupné z: <http://www.nationalreview.com/articles/210800/globalization-human-face/michael-novak>.

NOVAK, Michael. Pope Benedict XVI's Caritas. *First Things*. [online]. 2009 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: <http://www.firstthings.com/blogs/firstthoughts/2009/07/07/pope-benedict-xvis-encyclical-caritas-in-veritate/>.

NOVAK, Michael. Who Are The Neoconservatives? A Conversation With Michael Novak. [online]. 2007 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://www.crisismagazine.com/2007/who-are-the-neoconservatives-an-interview-with-michael-novak>.

PELC, Bogdan. Americké civilní náboženství. *Teologické texty 4/2003*. [online]. 2003 [cit. 2013-09-11]. Dostupné z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2004-5/Americke-civilni-nabozenstvi.html>.

PODHORETZ, Norman. Chvála neokonzervatismu. In: KRISTOL, Irving a Norman PODHORETZ. *Chvála neokonzervatismu*. [online]. 1996 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/chvala-neokonzervatismu/>.

RATZINGER, Joseph. Evropa v krizi kultur. [online]. 2005 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/evropa-v-krizi-kultur/>.

REXTIERA, Ruy. Demographic Change and the Future of the Parties. [online]. 2010 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: http://www.americanprogressaction.org/wp-content/uploads/issues/2010/06/pdf/voter_demographics.pdf.

WEIGEL, G. World Order: What Catholics Forgot [online]. 2004 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: <http://www.firstthings.com/article/2007/06/world-order-what-catholics-forgot-37>.

WEIGEL, George. Dvě kulturní války Evropy. [online]. 2006 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/485/dve-kulturni-valky-evropy>.

WEISBERG, Jacob. The Heresies of Pat Buchanan. [online]. 1990 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z: <http://www.newrepublic.com/article/the-heresies-pat-buchanan>.

WOODS, Thomas E. The Split on the Right. [online]. 2003 [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: <http://www.lewrockwell.com/woods/woods20.html>.